

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

בפני כבוד השופט ד"ר שמואל בורנשטיין

המערערת תשעה מיליון (איי די איי חברה לביטוח בע"מ)

נגד

המשיבים
1. יוסף מאיר שטרסברג
2. חב' ליסינג שלמה כאל
3. רשות המסים

פסק דין

1

2

3

פתח דבר

1. לפני ערעור (לאחר שהוסכם בין הצדדים כי בקשת רשות ערעור תידון כאילו ניתנה רשות והוגש ערעור) על פסק דינו של בית המשפט לתביעות קטנות ברמלה (ת"ק 40534-02-12) במסגרתו התקבלה תביעה שהגיש משיב 1 (להלן: "החוכר") כנגד המערערת וכנגד משיבה 2 (להלן: "חברת הליסינג") ונפסק כי על המערערת (להלן: "חברת הביטוח") לשלם לחוכר סך של 9,964 ₪ בצירוף הפרשי הצמדה וריבית. תשלום זה משקף את סכום המע"מ הכלול בחשבונית שהוציאה חברת הליסינג לחוכר, וזאת בעקבות אירוע בו הרכב שהוחכר לחוכר על ידי חברת הליסינג ניזוק בתאונה ונקבע על ידי השמאי כ"אובדן מוחלט".

2. לטענת חברת הביטוח לא היה מקום לחייבה בתשלום האמור, שכן מדובר באירוע נזיקי וככזה אינו חייב במע"מ, הכל כפי שיובהר בהמשך. יצוין כי לאור הטענה לפיה מדובר בסוגיה עקרונית אשר להכרעה בה תהא השפעה על מקרים רבים, וכן לאור נימוקי הצדדים הקשורים בטבורם להיבטים המיסויים הנוגעים לתשלום מהסוג הנדון, התבקשה עמדת רשות המסים בסוגיה, נציג מטעמה נכח בדיון, ואף הגיש סיכומים בכתב.

18

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

- 1 3. ואלה בתמצית עיקרי העובדות הנוגעות לעניין:
- 2 3.1 בין החוכר ובין חברת הליסינג נערך ביום 01.07.10 הסכם לחכירת רכב
3 (להלן: "הסכם החכירה"). במסגרת הסכם זה, חברת הליסינג החכירה
4 לחוכר רכב למשך 30 חודשים. במעמד החתימה שילם החוכר סך של 8,581 ₪
5 ובנוסף התחייב לשלם 30 תשלומים חודשיים על סך 1,394 ₪ כל אחד.
6 במסגרת ההסכם, ניתנה לחוכר אופציה לרכישת הרכב תמורת 48,950 ₪,
7 שהם בנוסף לדמי החכירה החודשיים. בהתאם לתנאי ההסכם, החוכר ביטח
8 את הרכב בביטוח מקיף אצל חברת הביטוח. הסכם הביטוח שערך החוכר
9 לרכב, כלל תניית שעבוד לטובת חברת הליסינג.
- 10 3.2 ביום 26.07.11 ארעה תאונת דרכים בה ניזוק הרכב והושבת ובהתאם לחוות
11 דעת שמאי, הרכב הוכרז כ"אבדן מוחלט". בהתאם לסעיף 43 להסכם
12 החכירה, במקרה של אבדן מוחלט של הרכב, רואים את החוכר כאילו הקדים
13 את מימוש האופציה לחודש בו ארע האבדן המוחלט והוא מחויב ביתרת דמי
14 החכירה החודשיים ובתשלום עבור מימוש האופציה.
- 15 3.3 חברת הביטוח שילמה את כספי הביטוח, אך הפחיתה מהם את סכום
16 המע"מ, ואילו חברת הליסינג הנפיקה לחוכר חשבונית הכוללת חיוב בגין
17 המע"מ ודרשה סכום זה מהחוכר. נמצא, אפוא, כי החוכר שילם לחברת
18 הליסינג בחסר, ולפיכך הגיש תביעה כנגד חברת הביטוח וכנגד חברת הליסינג,
19 בה טען כי על חברת הביטוח לשלם לו את סכום המע"מ, כפי שנדרש על ידי
20 חברת הליסינג, וכי בכל מקרה, לא עליו לשאת בתשלום המע"מ, אלא על
21 חברת הליסינג.
- 22 3.4 בפסק דינו קיבל בית משפט קמא את תביעתו של החוכר כנגד חברת הביטוח
23 והורה לה לשלם לחוכר את סכום המע"מ. על פסק דינו זה הוגש הערעור
24 שלפני.
- 25 3.5 לא למותר לציין כי מוסכם על הצדדים שעל אף שהחוכר הינו צד להליך זה,
26 ההכרעה בו נוגעת, בסופו של יום, רק לחברת הביטוח ולחברת הליסינג, וכי

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

1 גם אם יתקבל הערעור ויקבע שחברת הביטוח אינה נדרשת לשלם את סכום
2 המע"מ, חברת הליסינג, ולא החוכר, היא שתישא בסכום זה

3

4

טענות חברת הביטוח

5 4. בהתאם להסכם החכירה הבעלות הקניינית ברכב נותרת בידי חברת הליסינג.
6 בנוסף מתחייב החוכר לבטח את הרכב על שמו כאשר חברת הליסינג תהא
7 המוטב והמשעבד של הפוליסה.

8 5. בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה רכב פרטי), התשמ"ו-1986
9 הפוליסה אינה מכסה תביעה הנובעת מחבות שבחווזה.

10 6. חברת הביטוח שילמה לחברת הליסינג כמוטב את סכום כספי הביטוח ללא
11 מרכיב המע"מ שממילא קוּזוּ על ידה בעת רכישת הרכב בהיותה "עוסק" לפי חוק
12 מס ערך מוסף, התשל"ו-1976 (להלן: "חוק מע"מ").

13 7. על פי סעיף 55א לחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981 "בביטוח נכסים חייב
14 המבטח לשפות בעד נזק שנגרם למבוטח או למוטב מחמת שהנכס המבוטח אבד
15 או ניזוק". הנזק שנגרם למוטב, חברת הליסינג, אינו כולל את המע"מ.

16 8. חברת הביטוח שילמה את כספי הביטוח ישירות לחברת הליסינג כפיצוי בגין נזק
17 שנגרם לרכבה. פיצוי נזקי - תשלום בגין נזק שנגרם תוך מימוש כפוי של נכס עקב
18 מעשה נזיקי - אינו מהווה עסקה חייבת לפי חוק מע"מ.

19 9. הסעיף בהסכם החכירה לפיו החוכר יממש את האופציה במקרה של אובדן גמור,
20 אין בו לשנות מתוצאת המס הנקבעת לפי המהות האמיתית של העסקה. העובדה
21 ששמו של החוכר מתנוסס על הפוליסה אינה משנה לעניין מהות הפיצוי. החוכר
22 אינו אלא גורם העומד בתווך, בין חברת הביטוח לחברת הליסינג. כבר נפסק כי
23 מהותה של עסקה נקבעת לצורך דיני המס על פי המהות הכלכלית האמיתית של
24 העסקה.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

10. הטענה כי כספי הביטוח מהווים חלק מהתמורה שמשלם החוכר לחברת הליסינג, אינה אלא ניסיון לכפות פרשנות מאולצת שאינה תואמת את המציאות. עם אובדן הרכב הגיע החוזה לסיומו, חברת הליסינג אינה יכולה עוד לספק שירותי החכרה, ולא נותר עוד אלא לפצות את חברת הליסינג על נזקה.
11. אין מדובר בפיצוי בגין הפרת הסכם, שכן החוכר עמד בהתחייבותו ורכש פוליסת ביטוח לרכב, והבטיח כי חברת הליסינג תפוצה במישרין על ידי חברת הביטוח.
12. רשות המסים אישרה כי אם הנזק היה נגרם בשעה שהרכב היה עומד בחצרי חברת הליסינג, התשלום לא היה חייב במע"מ. אין מחלוקת כי במועד האירוע היה הרכב בבעלות חברת הליסינג. אין כל הגיון כלכלי בחיוב במע"מ אך ורק בשל כך שהשם הרשום בפוליסה הנו שמו של החוכר.
13. הסכם החכירה כופה על החוכר לממש את האופציה במקרה של אובדן מוחלט וזאת בלא שקיבל כל תמורה, וכאשר חברת הליסינג אינה יכולה לספק עוד שירותי חכירה. בבסיס המס הוא עסקה שיש בה כדי להוסיף ערך כלכלי. במקרה דנן הנכס אבד ולא ניתן עוד לסחור בו או להשתמש בו ולייצר ממנו רווח, אך חברת הליסינג יצרה קונסטרוקציה משפטית שאינה עולה עם השכל הישר לפיה היא ממשיכה לסחור בו. חברת הליסינג מאמצת עמדת רשויות המס – למרות שהדבר חוטא למטרת החוק - רק משום שפיצוי נזיקי, להבדיל מתמורה עבור מכירת הרכב, אינו נרשם כריווח במאזן ולכך השלכות כלכליות מהותיות עליה.
14. הטענה כי יש להבחין בין הכספים שמקבל החוכר מחברת הביטוח המהווים פיצוי, ובין הכספים שמועברים על ידו לחברת הליסינג המהווים תמורה, שכן החוכר רשאי להשתמש בכספים אלה לכל מטרה, אינה נכונה ואינה מתיישבת עם הסכם החכירה, לפיו על הכספים לשמש רק לשם כיסוי הנזק שנגרם לחברת הליסינג ולא לכל מטרה אחרת.
15. הדרך הנכונה לנסח את הסעיף הרלוונטי בהסכם החכירה היתה לקבוע כי "במקרה של אובן מוחלט, לרבות גניבה של הרכב, יסתיימו חיובי הצדדים על פי הסכם זה והחוכר יפצה את המחכירה בגין הנזק שנגרם לה" – זה הנוסח שמשקף את המציאות.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

16. במסמך שהוצא על ידי רשות המסים בשנת 2008 בעניין חברת ליסינג אחרת, חברת "איילון", הובעה עמדה מנוגדת לזו שמביעה רשות המסים בהליך זה; באותו מסמך נקבע כי הכספים שמקבלת חברת הליסינג מחברת הביטוח ומהלקוח אינם חייבים במע"מ שכן מדובר בפיצוי בגין נזק שאינו מהווה "עסקה".

6 טענות חברת הליסינג

17. מהסכם החכירה עולה כי עקב אירוע ביטוחי מסוג אובדן מוחלט הופך הסכם החכירה להסכם מכר לכל דבר ועניין ובגדרו משלם החוכר את היתרה בגין העסקה וקונה לו זכות לקבל דמי הביטוח בשווי הרכב, בניכוי הסכומים שיתקבלו מחברת הביטוח.

18. המבוטח הוא החוכר, והמערכת החוזית הביטוחית מתקיימת בינו לבין חברת הביטוח. החוכר הוא אדם פרטי שאינו פטור מתשלום מע"מ. העובדה שחברת הליסינג שיעבדה את הפוליסה אינה רלוונטית, שכן התחייבותה של חברת הביטוח היא כלפי החוכר בלבד. בכך נבדל מקרה זה ממקרה שבו חברת הליסינג הייתה מתקשרת בעצמה עם חברת הביטוח, בגין רכב השייך לה ומשמש אותה.

19. בהתאם לחוק מע"מ והוראות רשויות המס (סעיף 62.714 להוראות התאמ"ו; להלן: "הוראת תאמ"ו") בין במקרה של חכירה מימונית ובין במקרה של חכירה תפעולית, מדובר ב"עסקה" לצורך מע"מ, כאשר כל תשלום שמשלם החוכר/קונה חייב במע"מ. חברת הליסינג אינה יכולה לעשות דין לעצמה ולנהוג אחרת.

20. לא מדובר בביטול עסקה עקב האירוע הביטוחי, אלא במימוש עסקה במלואה במועד מוקדם יותר.

21. יש לפרש חוזה לפי אומד דעת הצדדים כפי שהוא משתמע מהחוזה ומנסיבות העניין, ואין לאפשר לחברת הביטוח, שאינה צד לחוזה, להתערב בהסכמות הצדדים.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

- 1 22. להוראה בתקנות הביטוח לפיה הפוליסה אינה מכסה תביעה הנובעת מחבות
2 בחוזה אין רלוונטיות, שכן כספי הביטוח שולמו לחוכר מכוח הפוליסה ולא מכוח
3 חוזה החכירה.
- 4 23. אין זה נכון לתאר את החוכר כמי שממשיך לשלם עבור הרכב לאחר שהוכרז
5 כ"אובדן מוחלט", אלא כמי שמסיים לשלם עבורו ובכך מגיעה העסקה אל
6 סיומה. אין מדובר בפיצוי אלא תשלום במסגרת השלמת עסקה. לא מדובר
7 בעניין סמנטי, שכן התשלומים שהחוכר קיבל מחברת הביטוח יכלו לשמש את
8 החוכר לכל מטרה. העובדה שבחר להתקשר עם חברת הליסינג בחוזה חכירה
9 ולשעבד את הפוליסה, אינה רלוונטית.
- 10 24. מחיר הרכב מורכב הן מתשלום דמי חכירה חודשיים והן מתשלום מימוש
11 האופציה, וכל ניסיון להבחין בין תשלומים אלה הוא מלאכותי.
- 12 25. בניגוד לחברת הביטוח שעושה דין לעצמה ומותירה את סכום המע"מ בידה ובכך
13 מתעשרת על חשבון החוכר, חברת הליסינג שמחייבת את החוכר במע"מ,
14 מעבירה את סכום המע"מ לרשויות המס ולא נוצר לה כל ריווח.
- 15 **עמדת רשות המסים**
- 16 26. הכלל הוא שכל עסקה יש לבחון על פי מהותה הכלכלית ובהתעלם מהאופן שבו
17 הוצגה על ידי הצדדים. המהות הכלכלית היא שהרכב יצא מידיה של חברת
18 הליסינג, כאשר בכל מקרה שבו הרכב, מכל סיבה שהיא, לרבות בשל גניבה או
19 אובדן מוחלט, אינו מוחזר לחברת הליסינג, על החוכר לשלם את מלוא התמורה.
- 20 27. בהתאם לחוק מע"מ מחירה של עסקה היא התמורה שהוסכם עליה. בהתאם
21 לעקרון חופש החוזים הצדדים רשאים לקבוע ולהגדיר את התנאים לעסקה,
22 לרבות התמורה. כשהצדדים לעסקה קבעו תמורה מוסכמת – ובמקרה זה
23 תשלום מלוא התמורה בכל במקרה שבו הרכב אינו מוחזר לחברת הליסינג – אזי
24 תמורה זו חייבת במע"מ, ואין היא בגדר פיצוי נזיקי.
- 25 28. בהסכם החכירה נקבע כי בקרות אירוע הביטוח ישלם החוכר את יתרת
26 התשלומים וכן נקבע שיראו בחוכר כמי שממש את האופציה, אך גם אם לא

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

- 1 היה נקבע שהאופציה תחשב כאילו מומשה, לא יהיה שינוי בתוצאה, שכן זה
2 מהותה של העסקה. בהתאם להסכם, בתום תקופת החכירה עומדת בפני החוכר
3 האפשרות להחזיר את הרכב ולחילופין, לממש את האופציה ולשלם את
4 התמורה. במקרה בו אירע אובדן מוחלט לרכב, נותרת בידו רק אפשרות אחת,
5 והיא לשלם את התמורה, דהיינו לממש את האופציה
- 6.29 מבחינת חברת הליסינג, שמסרה את הרכב לחוכר ולא קיבלה אותו חזרה, הופק
7 ערך מוסף זהה לזה שהיה מופק אילו האירוע לא היה מתרחש והחוכר היה
8 משלם באופן סדיר את דמי החכירה ומשלם עבור מימוש האופציה. התמורה
9 המשולמת לחברת הליסינג במקרה של אירוע ביטוחי כוללת את מרכיב הרווח
10 שהיא צפתה לקבל בעסקה. לפיכך אין מדובר בפיצוי, אלא בתמורה מוסכמת על
11 בסיס ההסכם. אין לומר כי מדובר בביטול עסקה לפי חוק החוזים
- 12.30 מהסכם החכירה עולה כי אין כל זיקה בין הסכום שעל החוכר לשלם לחברת
13 הליסינג לבין שווי הרכב נכון ליום קרות הנזק. בכל מקרה על החוכר לשלם
14 לחברת הליסינג את יתרת התמורה המוסכמת. מכאן, שאין מדובר בפיצוי נזיקי.
15 לפיכך אין תחולה להוראת תאמ"ו.
- 16.31 ההסדר שנקבע בהסכם החכירה אינו שונה ממצב שבו התמורה הייתה משולמת
17 מראש, כולל המע"מ, ובלא השבה גם במקרה שהרכב נגנב או ניזוק, שאזי ברור
18 שאין מדובר בפיצוי נזיקי.
- 19.32 העובדה שחברת הביטוח מעבירה ישירות את התמורה לחברת הליסינג אינה
20 משנה ממהותה של העסקה. מדובר רק באמצעי טכני יעיל של תשלום. הדבר אינו
21 שונה ממצב שבו חברת הליסינג אינה מוטבת והפוליסה אינה משועבדת אליה,
22 שאזי היה החוכר משלם לחברת הליסינג את מלוא התמורה, תובע את חברת
23 הביטוח ומקבל את שווי הרכב לפי מחירון הרכב, הכולל מע"מ.
- 24.33 סעיף 55 לחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981 קובע כי המבטח חייב לשפות בעד
25 נזק שנגרם למבוטח, ולמבוטח שלפניו, דהיינו החוכר, נגרם נזק הכולל בתוכו גם
26 את מרכיב המע"מ בעסקה.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

- 1 34. לפנינו עסקת חכירה רגילה שבה הצדדים צפו מראש את האפשרות להתרחשות
2 נזק של גניבה או אובדן מוחלט ולפיכך עיגנו זאת בהסכם, כאשר יש להביא
3 בחשבון שמדובר בסיכון שכיח, ושהפרמיה נקבעת על בסיס אותו סיכון.
- 4 35. אין המקרה שלפנינו דומה למקרה שבו נגרם נזק לרכב העומד במגרשי חברת
5 הליסינג, שכן במקרה זה לא נערכה כל עסקה ולא סוכמה כל תמורה. ניכוי מס
6 תשומות מותנה בכך שהנכס ישמש לעסקה חייבת במס ומתוך ראייה הצופה פני
7 עתיד, ולפיכך, ומתוך רצון להביא לוודאות במשק, לא נדרש עוסק, שנכסים
8 שרכש לצורך עסקו, ניזוקו, להשיב את מס התשומות שניכה בעת רכישתם.
9 באותה מידה נדרשת וודאות גם במס עסקאות, ולפיכך על פי החלופה השניה
10 להגדרת "עסקה" בחוק מע"מ, יש להטיל מס במכירת נכס שנוכה מס התשומות
11 שהוטל בעת רכישתו; אף מטעם זה יש להטיל מע"מ על התשלום שמשלם החוכר
12 לחברת הליסינג בעת קרות האירוע.
- 13 36. חברת הביטוח אינה צד להסכם הליסינג ואינה חתומה עליו, כך שאין
14 באפשרותה מבחינה משפטית לתקוף אותו, או להתערב בו או לפרשה כרצונה.
- 15 37. אשר להחלטת רשות המסים משנת 2008 בעניין "איילון", הרי שמדובר שם
16 במקרה שבו חברה הליסינג ביטחה את עצמה ולפיכך היא זו שמקבלת באופן
17 ישיר את הפיצוי מחברת הביטוח, והפיצוי אינו מהווה חלק ממחיר העסקה אותו
18 קבעו הצדדים במסגרת הסכם הליסינג. סכום זה המתקבל ישירות מחברת
19 הביטוח אכן אינו חייב במע"מ.
- 20 אשר לסכום המשולם על ידי חוכר הרכב, שהוא "יתרת סכום הפיצוי בגין הנזק
21 שנגרם לחברה וזאת עד לגובה יתרת התשלומים המגיעים לחברה לכל תקופת
22 השכירות", ואשר אף לגביו נקבע בהחלטה כי אינו חייב במע"מ, הרי שנפלה
23 טעות בהחלטה, שכן לפי עמדת רשות המסים גם סכום זה, המהווה השלמה של
24 התמורה המוסכמת, חייב במע"מ. ההלכה הפסוקה קובעת כי החלטה של רשות
25 מנהלית אינה כפופה לעקרון הסופיות, ולכן היא נדרשת למידה של גמישות
26 שתאפשר שינוי בהתאם לנסיבות. יתר על כן, מקום בו מוצאת הרשות כי היא
27 נפלה לטעות בהחלטתה, חובה עליה לתקנה.

28

דיון והכרעה

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

1 38. אפתח במושכלות יסוד: תמורה המשולמת במסגרת "עסקה" כמשמעותה בחוק
2 מע"מ חייבת במס. לעומת זאת, פיצוי נזיקי אינו חייב במס, שכן אין מדובר
3 ב"מכר" ולפיכך אף אין מדובר ב"עסקה".

4 39. סעיף 1 לחוק מס ערך מוסף מגדיר "מכר":

5 "...לרבות השכרתו, מקחו אגב שכירות, הקניית רשות לשימוש בו בתמורה,
6 הקניית זכות בו, שימוש בו לצורך עצמי, ולרבות הפקעתו, חילוטו או
7 החרמתו, בתמורה, וכן נתינתו במתנה לרבות מתנה לעובד, ולענין מקרקעין
8 הגם לרבות פעולה באיגוד מקרקעין כמשמעותה בחוק מס שבח מקרקעין,
9 תשכ"ג-1963, ורישומם בבורסה של ניירות ערך שהנפיק איגוד מקרקעין,
10 כאמור בסעיף 8 לחוק האמור, אך למעט פעולה בנייר ערך הנסחר בבורסה".

11 40. ואילו "עסקה" מוגדרת בסעיף 1 לחוק מע"מ כך:

12 "עסקה" – כל אחת מאלה:
13 (1) מכירת נכס או מתן שירות בידי עוסק במהלך עסקו, לרבות מכירת
14 ציוד;
15 (2) מכירת נכס אשר נוכה מס התשומות שהוטל על מכירתו למוכר או
16 על יבואו בידי המוכר;
17 (3) עסקת אקראי

18 41. בע"א 8119/06 יבולי גליל בע"מ נ' מדינת ישראל-אגף המכס ומס ערך מוסף

19 (3.1.2013) נאמר כי -

20 "המכנה המשותף לכל חיובי המע"מ הנ"ל נעוץ בפעולה רצונית של המוכר,
21 או נותן השירות, או בהרחבות שהמחוקק בחר לציין במפורש (כמו: הפקעה,
22 חילוט או החרמה, שאינם רצוניים, כידוע – כנגד תמורה). נוכח רציונל זה
23 מטבע הדברים שקיימים אף חריגים לחיוב המע"מ – מצבים שאין הם בגדר
24 "עסקה", ועליהם אעמוד מיד.... יש איפוא טעם רב בעמדה שלפיה "מכר",
25 כהגדרתו הנוכחית בחוק מע"מ, מתייחס בעיקרו להקניה מרצון, כל עוד לא
26 נאמר במפורש אחרת (כפי שנעשה, למשל, לגבי: הפקעה, חילוט
27 והחרמה)...."

28 42. ויודגש כי הכלל לפיו פיצוי נזיקי אינו חייב במע"מ נכון אף אם הפיצוי שולם

29 בזיקה לפעילות מסחרית, ואף בזיקה קרובה, שכן ההנחה היא שהאחריות

30 בנוזיקין, בגינה משולם הפיצוי, באה לעולם רק כאשר מדובר במעשה החורג

31 מהסיכונים הסבירים של הפעילות המסחרית. אין זאת אלא, שמבחינה

32 מתודולוגית, הפעולה הנזיקית מתחילה במקום שבו מסתיימת הפעולה

33 המסחרית.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

43. וכך נאמר בעניין זה בע"א 1694/92 חברת אול שירותים נ' גבריאל מושיץ ואח' 1
2 (16.5.1995):

3 "לאור הגדרה זו אין מקום לסברה שקבלת פיצוי נזיקי הוא בגדר אירוע החב
4 במס ערך מוסף, שכן ההנחה היא שבמצב זה ניתקת הזיקה, הנמצאת ביסוד
5 החיוב במס, בין קבלת התשלום לבין פעילותה המסחרית של אותה יחידה.
6 וכפי שביטא זאת פרופ' יורן:
7 "ה'ריבוי' שבהגדרת 'מכר' בחוק מע"מ כולל ראשית פעולות משפטיות
8 רצוניות שאינן נופלות בגדר ההגדרה הרגילה של מכר, כמו השכרה, מתן
9 רשות שימוש בתמורה, שימוש לצורך עצמי ומתנה, וכן פעולות בלתי רצוניות
10 מסוימות, הפקעה, חילוט והחרמה. מהריבוי של הפקעה, חילוט והחרמה
11 עולה, שפעולות אלו אינן נכלות בגדר ההגדרה הרגילה של מכר, שאחרת לא
12 היה צורך בריבוי. על-כן, מימוש כפוי של נכס אינו בגדר 'מכר' כהגדרתו
13 הרגילה. הואיל ומימוש כפוי על-ידי מעשה נזיקין מפוצה או משופה אינו
14 כלול בריבויים, התוצאה היא שקבלת פיצוי או שיפוי בגין פגיעה בנכס איננה
15 בגדר 'מכר' כהגדרתו בחוק מע"מ. יוצא, שקבלת הפיצוי או השיפוי אינה
16 עסקה חבת מע"מ" (א' יורן, היבטי מס בפיצויי נזיקין (המכון למחקרי
17 חקיקה ולמשפט השוואתי ע"ש הרי סאקר, תשמ"ח) 83).
18 לדעה דומה ראה: א' נמדר, דיני מסים [מסים עקיפים] (חושן למשפט,
19 תשנ"ד) 69; א' שיינדר, "פיצויים – חיוב במס ערך מוסף" רואה החשבון לד
20 (תשמ"ה-מ"ו) 349.
21 השאלה היא אם הכלל האמור, שלפיו הגדרת מכר אינה כוללת קבלת
22 פיצויים נזיקיים, יפה גם במקרה דנא. שכן, להבדיל ממקרה של פיצוי עקב
23 אובדן הנכס או גניבתו, העולה שבגינה חב מושיץ בתשלום הפיצוי נושאת
24 אופי מסחרי. ועל-כן, לכאורה, מתהדקת הזיקה, הנמצאת ביסוד החיוב
25 במס, בין קבלת התשלום לבין הפעילות המסחרית של החברה.
26 סבורני, כי אופייה המסחרי של העולה אינו מצדיק סטייה מהכלל האמור
27 לעיל. דיני הנזיקין מכירים בכך שפעילות מסחרית מחייבת נטילת סיכונים.
28 ועל-כן מוטלת אחריות בנזיקין רק כאשר הסיכון שהתממש אינו מצוי
29 במיתחם הסיכונים הסבירים שהפעילות העסקית כרוכה בהם. מאחר
30 שהטלת האחריות בנזיקין מושתתת על ההנחה שהסיכון שהתממש אינו
31 בגדר סיכון טבעי לפעילות העסקית, הרי שאין יסוד לסברה שהערך שנוסף
32 לחברת אול כתוצאה מחבותו של מושיץ בנזיקין הוא עקב פעילותה
33 המסחרית..."

44. קו הגבול שבין הפעולה הנזיקית והפעולה המסחרית הוא לעיתים דק, אך עדיין
34 אנו נדרשים להבחין ביניהן לשם גזירת תוצאות המס. קו הגבול דק במיוחד
35 כאשר הפיצוי הנזיקי משולם מכוח חווה ביטוח, שכן במקרה זה מטשטשת
36 במידה רבה ההבחנה בין סיכון "טבעי" לפעילות העסקית ובין סיכון שאינו
37 "טבעי" לפעילות העסקית. לא מן הנמנע כי עסק יבטח עצמו הן בפני סיכונים
38 טבעיים והן בפני סיכונים שאינם טבעיים, כאשר יתכן שחלוקה זו לקטגוריות של
39 סיכונים תבוא לידי ביטוי אך ורק בגובה הפרמיה המשולמת. יתר על כן, אין זה
40 ברור האם הרציונל העומד ביסוד אי מיסוי הפיצוי הנזיקי בשל כך שאין מדובר
41

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

- 1 במכירה רצונית אלא במכירה כפויה (כאשר רק המכירות הכפויות המנויות
2 במפורש בהגדרה, דהיינו חילוט, החרמה והפקעה יתחייבו במס), קיים גם כאשר
3 המדובר בפיצוי משולם מכוח חוזה ביטוח כאשר לכל הפחות במערכת היחסים
4 שבין המבוטח והמבטח אין דבר-מה שאינו רצוני.
- 5 45. על כך יש להוסיף כי אף מבחינת הרציונל העומד ביסוד מס ערך מוסף, לא קיים
6 קושי של ממש להטיל חיוב במס על פיצוי נזיקי, למשל, בדרך של תיקון הגדרת
7 מכר כך שתכלול לא רק הקניות כפויות מסוג של חילוט, החרמה והפקעה, אלא
8 גם על אחרות נוספות:
- 9 ".... לעניין זה אציין כי ככל שהמחוקק סבור שמע"מ צריך לחול על כל
10 הקניית נכסים (גם בלתי-רצונית), ולא רק על המקרים הנזכרים במפורש
11 בהגדרת "מכר" בחוק מע"מ, פתוחה בפניו הדרך לתקן את החוק, כך
12 שתתווסף לו הערה דומה לזו המצויה בסעיף 88 לפקודה, המחילה את המס
13 על "כל פעולה או אירוע אחרים שבעקבותם יצא נכס בדרך כל שהיא מרשותו
14 של אדם" (לעמדה הקוראת למחוקק לעשות כן, ראו: פרידמן מע"מ: חוק
15 והלכה, בעמ' 261, 272)...."
- 16 (פס"ד יובלי גליל הנ"ל, פסקה 32)
- 17 46. כפי שראינו, עמדת רשות המסים היא כי מקום שבו משולם הפיצוי ישירות
18 מחברת הביטוח לחברת הליסינג – אין הפיצוי חייב במע"מ. לפי גישה זו, אין
19 לייחס חשיבות לשאלה האם הפיצוי שולם בשל סיכון "טבעי" שהתממש או בשל
20 סיכון שאינו טבעי, חרף העובדה כי במקרה הראשון פיצוי זה יכול להיחשב
21 כחלק בלתי נפרד מהפעילות המסחרית של העסק. כמו כן, אין לייחס חשיבות
22 לעובדה שהפיצוי משולם מכוחו של הסכם בין חברת הליסינג וחברת הביטוח.
23 הדוגמא שהובאה בעניין זה לעיל היא של רכב הניזוק ב"אובדן מוחלט" בשעה
24 שהוא עומד במגרשי חברת הליסינג וטרם נמצא לו חוכר או קונה. ככל שחברת
25 הליסינג מקבלת בגין הנזק כספי ביטוח מחברת הביטוח, כספים אלה לא
26 יתחייבו במע"מ, שכן לגישת רשויות המס אין מדובר ב"עסקה" לפי חוק מע"מ.
- 27 47. יתר על כן, בשל הצורך בוודאות, רשויות המס אף לא יחייבו את כספי הביטוח
28 במס על יסוד העילה שנוכח מס תשומות על ידי חברת הליסינג בעת רכישתו של
29 כלי הרכב. גישה זו, כך נראה, לא תשתנה אף אם יסברו רשויות המס כי הנזק
30 המדובר, וממילא התשלום ששולם בגינו, הוא חלק מהסיכונים ה"טבעיים" של

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

- 1 עסק הליסינג. כעולה מעמדת רשויות המס, דווקא העובדה שמדובר בסיכון טבעי
2 או לפחות סיכון צפוי, דהיינו אובדן מוחלט וגניבה של כלי רכב בישראל, היא
3 הנותנת שעניין לנו בתשלום המשולם במסגרת עסקה מסחרית, לכל הפחות
4 אותה מסגרת עסקית הנוצרת בהסכם החכירה שבין החוכר ובין חברת הליסינג.
- 5 48. ישאל השואל, מה בין רכב כאמור ובין רכב שכבר הוחכר או נרכש על ידי אחר?
6 על שום מה תתחייב התמורה המשולמת על ידי החוכר או הרוכש במס, בעוד
7 ש"התמורה" המשולמת על ידי חברת הביטוח פטורה ממס? וכיצא בכך – מהי
8 ההבחנה בין סיכון צפוי במסגרת יחסי חברת הליסינג והחוכר (כאשר בשל כך
9 נדרש החוכר לבטח את הרכב, ואף נקבעו הכללים במקרה של אירוע הביטוח),
10 ובין סיכון צפוי במסגרת יחסי חברת הליסינג וחברת הביטוח (כאשר בשל כך
11 מבוטח הרכב מלכתחילה)? מה בין תשלום המשולם מכוח חוזה הביטוח ובין זה
12 המשולם מכוח חוזה החכירה?
- 13 49. אבהיר כבר עכשיו כי הרהורים אלה בנוגע לצדקת הכלל לפיו אין להטיל מע"מ
14 על תשלום פיצוי מכוח חוזה ביטוח, אינם מביאים אותי למסקנה כי אין להטיל
15 מע"מ בגין התשלומים המשולמים על ידי חברת הביטוח במקרה דנן. היפוכו של
16 דבר הוא הנכון. סבור אני, כי אם אין לשלול את האפשרות שגם במקרה שבו כלי
17 הרכב היה ניזוק בעת שהוא מצוי במגרש חברת הליסינג – ואיני מכריע בעניין זה
18 – יתכן שהיה מקום להוסיף מרכיב של מע"מ לכספי הביטוח המשולמים מכוח
19 חוזה הביטוח, על אחת כמה וכמה שזו התוצאה הנכונה כאשר מדובר בתשלום
20 המשולם מכוח חוזה החכירה. במקרה זה מתקיימים בתשלום יסודות מסחריים
21 מובהקים; תחילתו בעסקה בין חברת הליסינג והחוכר בה נדרש החוכר לשלם
22 את יתרת דמי השכירות ומחיר המימוש של האופציה במקרה שבו הוא אינו יכול
23 להחזיר את הרכב; המשכו בתנאים הקבועים בהסכם החכירה לפיהם, בין היתר,
24 על החוכר לבטח את כלי הרכב "בעצמו ועל חשבונו" בחברת ביטוח ולרשום את
25 חברת הליסינג כמוטב, לפצות את חברת הליסינג בשל כל נזק שייגרם מהפרת
26 תנאי הביטוח ולשאת בהשתתפות העצמית. סופו בקביעה לפיה אם כספי הביטוח
27 שיועברו לחברת הליסינג יעלו על הסכומים שהוא חייב לשלם לפי הסכם
28 החכירה, תוחזר לו היתרה.
- 29 50. להלן יובאו כלשונם הסעיפים הרלוונטיים מחוזה החכירה:

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

- 1 סעיף 35 – החוכר יבטח את הרכב בעצמו ועל חשבונו למשך כל תקופת
2 החכירה בביטוח חובה, מקיף וצד שלישי. הביטוח ייעשה בחברת ביטוח
3 שתאושר על ידי המחכירה ופוליסת ביטוח החובה תהא תהא בתוקף מיום
4 מסירת הרכב למחכירה ע"י היבואן.
- 5 סעיף 36 – פוליסת הביטוח תהיה לטובת המחכירה ו/או כ.א.ל. ואלה ירשמו
6 כמוטבים על פי הפוליסה. החוכר יירשם כמבוטח בפוליסה. בנוסף תשועבד
7 פוליסת הביטוח לטובת כ.א.ל. ו/או חברה מטעמה. כמו כן תכלול הפוליסה
8 הוראה כי כל דמי ביטוח על נזק שנגרם ישולמו למחכירה ישירות ולא
9 לחוכר.
- 10 סעיף 40 – החוכר מתחייב לפצות את המחכירה על כל נזק או הפסד שיגרמו
11 לה עקב הפרה ו/או אי קיום של תנאי מתנאי הפוליסה, שגרמו או העלוים
12 לגרום לשלילת הכיסוי הביטוחי או הפחתתו וכן מתחייב החוכר לפצות את
13 המחכירה בשל כל נזק או הפסד אשר לא יכוסו על ידי חברת הביטוח.
- 14 סעיף 41 – החוכר ישא במלוא ההשתתפות העצמית שתידרש על ידי חברת
15 הביטוח ו/או בכל תשלום אחר הנובע מכל נזק שנגרם לרכב.
- 16 סעיף 43 – במקרה של אובן מוחלט (לרבות גניבה) של הרכב יפעלו לפי
17 הכללים הבאים:
- 18 43.1 דמי החכירה החודשיים יופסקו החל מן התשלום המגיע לחודש
19 שלאחר אותו חודש בו אירע האובדן המוחלט אף אם הם הומחו לכ.א.ל.
20 43.2 יראו את החוכר כאילו הקדים את מימוש האופציה לחודש בו ארע
21 האובדן המוחלט ועל כן יחויב החוכר ביתרת דמי החכירה החודשיים וכן
22 בתשלום עבור מימוש האופציה על פי הסכם זה..."
- 23 43.3 מן הסכומים האמורים בסעיף זה ינוכו דמי הביטוח שקיבלה
24 המחכירה בפועל אם קיבלה, דמי ההשתתפות העצמית יחולו איפוא על
25 החוכר.
- 26 43.4 עלו דמי הביטוח לפי סעיף קטן 43.3 על התשלומים אותם חב החוכר
27 למחכירה לפי סעיף זה, תוחזר לו היתרה תוך 30 יום.
- 28 51. טוענת חברת הביטוח כי היה ראוי לנסח את תנאי הסכם החכירה כך ש"במקרה
29 של אובן מוחלט, לרבות גניבה של הרכב, יסתיימו חיובי הצדדים על פי הסכם זה
30 והחוכר יפצה את המחכירה בגין הנזק שנגרם לה", שזה למעשה הנוסח המשקף
31 כדבעי את המציאות.
- 32 52. על כך יש להשיב בשלושה. ראשית, לצורך דיני המס שומה עלינו לבחון את
33 הוראות ההסכם כפי שהן בפועל, ולא הוראות תיאורטיות כלשהן. שנית, ספק
34 בעיני אם יכול מי שאינו צד להסכם לטעון כנגד נוסחו של ההסכם או בדבר
35 פרשנותו "הנכונה"; סמכות זו קיימת רק אם היא נקבעה באופן מפורש בדין,
36 כדוגמת ההוראות בדיני המס המאפשרות לרשות המס להתעלם מעסקה
37 מלאכותית או בדויה שעיקר מטרתה הימנעות או הפחתת מס. למותר גם לומר
38 כי העסקה דנן לא נועדה להשיג יתרון מס כלשהו. שלישית, גם הנוסח "המוצע"
39 על ידי חברת הביטוח, כנוסח "נכון", אף אם היה נעשה בו שימוש, לא היה בו כדי

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

1 להוביל למסקנה שמדובר בפיצוי נזיקי שאינו חייב במע"מ. אופיו המסחרי של
2 התשלום, הנגזר ממערכת היחסים החוזית שבין חברת הליסינג והחוכר, הוא
3 מובהק, וכינויו כתשלום של יתרת דמי החכירה והתשלום עבור מימוש האופציה,
4 או כינויו כ"פיצוי" בשל "ביטול" החוזה או בגין הנזק שנגרם לחברת הליסינג,
5 אינו מעלה בעיני ואינו מוריד. כידוע, המינוח שבו משתמשים צדדים לעסקה, אין
6 די בו כדי להכריע בשאלת חיובה של העסקה במס, והוא מהווה אך ראייה
7 לכאורה לתוכנה של ההסכמה בין הצדדים (ראה ע"א 8863/07 ב.מ. כפריס דדו
8 בע"מ נ' מנהל מע"מ חיפה (28.3.2010); ראה גם ע"א 6722/99 מנהל מע"מ תל
9 אביב נ' משכנות כלל מגדלי הים התיכון בע"מ (7.1.2004)

10 53. אבהיר כי אפשר והיה עולה בידי הצדדים ליצור מערכת הסכמית כזו, שבה
11 התשלום המשולם על ידי חברת הביטוח לחברת הליסינג היה בגדר פיצוי נזיקי,
12 אשר לכל הפחות לגישת רשויות המס, אינו חייב במס. כך למשל, ניתן היה לקבוע
13 כי חברת הליסינג, בעלת הרכב, היא שתבטח את הרכב, כאשר החוכר הוא אשר
14 יישא בתשלום הפרמיה.

15 54. כמסתבר, עניין הוא לחברת הליסינג שלא להציג את התשלום המתקבל מחברת
16 הביטוח כפיצוי אלא כתמורה ממכירת כלי הרכב, וזאת מסיבות חשבונאיות. אם
17 סבור הייתי שהצגה זו של התשלום כתמורה או כריווח מגיעה כדי דרגה של
18 "עסקה מלאכותית", אפשר והייתי מוצא לנכון לבחון את תוצאות המס
19 במערכות הסכמים אלטרנטיביות המשקפות באופן נכון יותר את העסקה. אלא
20 שאיני סבור כך, איני רואה פסול בכך שחברת הליסינג בוחרת בדרך חשבונאית
21 עדיפה לה, ובמיוחד כאשר בסופו של יום אכן אין הבדל מבחינתה האם קיבלה
22 את התמורה שהיא ציפתה לקבל בעת שערכה את עסקת הליסינג, מהחוכר
23 ששילם את מלוא דמי החכירה ואת מחיר המימוש של הרכב, או שהיא קיבלה
24 את אותה תמורה מחברת הביטוח בעקבות האירוע.

25 55. מנקודת השקפה זו, ניסוח הוראות הסכם החכירה כך שבעקבות האובדן
26 המוחלט לכלי הרכב יראו בחוכר כמי שמימש את האופציה, והוא לפיכך נדרש
27 לשלם את יתרת חובו, לא רק שאינו מלאכותי, אלא דווקא משקף את המהות
28 הכלכלית האמיתית של העסקה; מבחינה כלכלית, העסקה הושלמה עם חתימת
29 הסכם החכירה כאשר בנקודה זו רואה חברת הליסינג שתי אפשרויות בלבד.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

- 1 האחת, שהחוכר ישלם את דמי החכירה וישיב לה בתום תקופת החכירה את כלי
2 הרכב. השנייה, שהחוכר ישלם לה את מלוא התשלומים בגין כלי הרכב, ולא
3 ישיבו לה. האפשרות השנייה מתקיימת בין אם הרכב נותר בידי החוכר ולפיכך
4 אינו מוחזר לחברת הליסינג ובין אם הרכב ניזוק באובדן מוחלט או נגנב, וממילא
5 אין באפשרותו להחזירו לחברת הליסינג. זו מהותה של העסקה.
- 6 56. יתר על כן, צודקת חברת הליסינג וצודקת רשות המסים כי מדובר בהסכם
7 שחברת הביטוח אינה צד לו, ולפיכך יש לפרשו על פי אומד דעתם של חברת
8 הליסינג והחוכר בלבד. לא נתבררה בפני השאלה האם יש בידי חברת הביטוח
9 הכוח לגרום לשינוי תנאי ההסכם או לשנות את ניסוחו, כגון בסירובה לבטח כלי
10 רכב המצויים תחת הסכם ליסינג שעה שהחוכר הוא הרשום כבעל הפוליסה
11 וחברת הליסינג בגדר מוטבת בלבד, ובעמידתה על כך שחברת הליסינג היא
12 שתהא רשומה כבעלת הפוליסה. מכל מקום, בין אם הכוח מסור בידה ובין אם
13 לאו, התוצאה אינה משתנה. במקרה האחד היא כלל אינה צד להסכם שתנאיו
14 ונוסחו נכפים עליה ולפיכך לאומד דעתה אין כל משקל. במקרה האחר,
15 בהשלימה עם תנאיו ונוסחו של ההסכם, אין היא יכולה לבוא כנגדו בטרוניה.
- 16 57. עוד לא הובררה השאלה האם בפועל כספי הביטוח גבוהים או נמוכים מהתמורה
17 שעל החוכר לשלם לחברת הליסינג במקרה של אובדן מוחלט. כמצוטט לעיל,
18 ההסכם כולל, לכאורה, אך ורק הסדר מפורש למקרה שבו כספים אלה עולים על
19 התמורה, שאזי היתרה תוחזר לחוכר (סעיף 43.4). עם זאת, מיתר הסעיפים
20 הקטנים של סעיף 43 ניתן ללמוד כי החוכר יידרש לשלם את ההפרש בין כספי
21 הביטוח והתמורה החוזית, או לפחות הפרש זה עד לגובה דמי ההשתתפות
22 העצמית (סעיף 43.3). כך או כך, המערכת החוזית בין הצדדים ברורה ומובהקת:
23 החוכר הוא האחראי המלא והבלעדי לכל הנוגע לביטוח הרכב, ואין מדובר אך
24 ורק בעניין פורמאלי של היותו רשום כבעל הפוליסה. ממילא, המדובר בכספי
25 ביטוח שזכאי להם החוכר, והעובדה כי חברת הליסינג היא המוטבת, כי
26 הפוליסה משועבדת לה, וכי התשלום משולם ישירות אליה, אינה משנה מסקנה
27 זו.
- 28 58. יש גם לתת את הדעת לתוצאה העולה מקבלת עמדת חברת הביטוח, לעומת זו
29 הנובעת מקבלת עמדת חברת הליסינג ורשות המסים. כפי שהבהירה חברת

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

- 1 הליסינג, היא ממילא אינה נהנית מכספי המע"מ, אלא גובה אותם מהחוכר
2 ומעבירה אותם כמס עסקאות לרשות המסים. אכן, לחברת הליסינג אינטרס
3 מובהק בהליך זה, אם משום שהיא אינה רוצה לפגוע בלקוח שלה, ככל שעמדת
4 רשות המסים תעמוד על כנה, ואם, וזה ככל הנראה העיקר, משום ההשלכה
5 החשבונאית כפי שתוארה לעיל. החוכר אף הוא אדיש לתוצאות הליך זה, שכן
6 הצדדים הבהירו כי בכל מקרה לא הוא זה שיישא בעלות סכום המע"מ.
- 7 59. יש להניח כי אף חוכרים עתידיים בעסקאות ליסינג לא יפגעו, שכן ברי שחברת
8 הליסינג לא תגבה מהם מס ערך מוסף במידה ויוחלט שחברת הביטוח אינה
9 חייבת להוסיפו לסכום הפיצוי. ה"יריבות" האמיתית בהליך זה היא, איפוא, בין
10 חברת הביטוח ובין רשות המסים. קבלת עמדת חברת הביטוח תביא לכך כי
11 במקום שציבור המבוטחים, בעלי הרכב, הוא שיישא בנטל מס זה (בהנחה
12 שחברת הביטוח תגלגל אותו למבוטחיה בדרך של הגדלת הפרמיה), יישא בו
13 הציבור בכללותו. איני סבור כי זו התוצאה הראויה.
- 14 60. חברת הביטוח מוצאת אחיזה לעמדתה בע"ש 4/88 מזרחי נ' מנהל המכס
15 והמע"מ (8.7.88). באותו מקרה היה המערער בעל טרקטור שגוייס על פי תקנות
16 שעת חירום (הוראות בדבר רישום ציוד וגיוסו) תשי"ז-1956, ובמהלך גיוסו ניזוק
17 ונפסקו לטובתו פיצויים בעילת רשלנות. בית המשפט פסק כי הפיצוי אינו חייב
18 במס ערך מוסף:
- 19 "יחד עם זאת סבורני שלא נתקיים התנאי השני הקבוע בהגדרת מכר והוא
20 שההפקעה תהיה בתמורה. הסכום שנפסק על ידי בית המשפט בפסק הדין
21 לא בא בתמורה על השימוש הכפוי בכלי. לשון אחרת, כאשר מדובר על "תמורה" בהגדרת
22 המכר בכל הנוגע להפקעה, חילוט וכו' הכוונה של המחוקק היא לתשלום
23 שבא להוות כעין "מחיר" בגין "הנכס" שנרכש בכפיה. במקרה שלפנינו מה
24 שנרכש בכפיה הוא הזכות לעשית שימוש בלעדי לתקופה מסוימת והסכום
25 שנפסק על ידי בית המשפט בפסק הדין אין לו כאמור קשר לעצם השימוש
26 בכלי והוא לא נמדד לפי הקריטריונים של "שכר ראוי" ליום עבודה של הכלי
27 בתקופה שהשימוש בו נשלל מבעליו. מדובר, על פיצויי נזיקין בגין רשלנות.
28 והפיצוי שנפסק מטרתו היתה להעמיד את המערערות במצב שבו היתה
29 אלמלא הרשלנות בטיפול ולא במצב שבו היתה לו "ההפקעה" לא היתה
30 מתבצעת מלכתחילה.....
31 טוענת ב"כ המשיב, כי לפי סעיף 7(2) לחוק מע"מ מחיר העיסקה כולל כל
32 הוצאה שעל הקונה להחזירה למוכר, לפי ההסכם. ומהוראה זו היא מבקשת
33 להסיק כי גם פיצויים הם חלק מהמחיר. אין לקבל טענה זו. בלי להכנס
34 לשאלה אם פיצויי נזיקין בגין רשלנות הם בגדר "הוצאה אחרת בביצוע
35

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

- 1 העיסקה" ואם "לפי ההסכם" יכול להתייחס לרכישה כפויה דבר שהוא
2 בעיני לפחות בסימן שאלה גדול, הרי על כל פנים לפני שנכנסים לשאלת
3 הגדרת המחיר, יש לבחון תחילה אם בכלל מדובר ב"עיסקה" וכאמור
4 התשובה לכך היא שלילית, בהעדר יסוד "התמורה" בגין ההפקעה, שהוא
5 תנאי לתחולת הגדרת המכר. באין מכר אין עיסקה ואין חיוב במס".
- 6 61. אכן, הכלל הוא כי פיצוי נזיקי אינו חייב במס, אך כאמור, במקרה שלפנינו אין
7 מדובר בפיצוי נזיקי, אלא בתשלום תמורה במסגרת עסקה רצונית בין חברת
8 הליסינג והחוכר. העובדה כי תשלום התמורה מתבצע באמצעות כספי ביטוח
9 המתקבלים מחברת ביטוח בו ביטח החוכר את הרכב, אינה משנה את אופייה של
10 התמורה. לפיכך, איני סבור שפסק דין **מזרחי** יש בו כדי לתמוך בעמדת חברת
11 הביטוח.
- 12 62. באותה מידה אינני סבור כי סעיף 7(2) לחוק מע"מ הקובע שמחיר עסקה כולל גם
13 "פיצויים בגין הפרת הסכם שאין עמה ביטול עסקה", יש בו כדי לתמוך בעמדת
14 מי מהצדדים. **ראשית**, במקרה שלפנינו החוכר לא הפר את ההסכם, אלא קיים
15 את חיוביו. **שנית**, הסעיף עניינו בתשלומים שנוספו על מנת להמשיך ולקיים את
16 העסקה, ואין זה המקרה שלפנינו (ראה עש (ח'ל) 143/89 **מבני פלס בע"מ נ'**
17 **מנהל המכס והבלו** (18.2.1991)).
- 18 63. סופו של עניין - הגעתי לכלל מסקנה כי צדק בית משפט קמא עת קבע שהמדובר
19 בתשלום שמשלמת חברת הביטוח לחוכר, בעל הפוליסה, על פי חוזה הביטוח. על
20 אף שכספי הביטוח משולמים ישירות לחברת הליסינג, אין מדובר בתשלום פיצוי
21 נזיקי לחברת הליסינג, אלא בתמורה שמשלם החוכר לחברת הליסינג במסגרת
22 "עסקה" על פי האמור בחוזה החכירה. תמורה זו חייבת במס ולפיכך כדין
23 הוציאה חברת הליסינג לחוכר חשבונית מס בתוספת מע"מ. משניזוק הרכב
24 והוכרו כ"אובדן מוחלט", מוטלת חובה על חברת הביטוח לשלם לחוכר, בעל
25 הפוליסה, את כספי הביטוח בהתאם לשווי של הרכב באותו מועד. שווי זה כולל
26 את מרכיב המע"מ, בהיות החוכר אדם פרטי שאינו רשאי לקזז את מס
27 התשומות הכלול בחשבונית שהוצאה לו על ידי חברת הליסינג. משמע כי על
28 חברת הביטוח לשלם לחוכר (באמצעות העברה ישירה לחברת הליסינג) את מלוא
29 כספי הביטוח והיא אינה רשאית להפחית מהם את סכום המע"מ.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

1 64. אוסיף כי למסקנה זהה הגיע בית המשפט בת"ק 34822-03-11 אלתר נ' שלמה
2 כ.א.ל. בע"מ ואח' (3.9.2011) אשר קבע כהאי לישנא:

3 "כפי שכבר צוין, כל הסדר תשלומים, ואפילו זה הלובש צורה טכנית
4 שתכליתה לפשט את מהלכה של העברת הכספים בין הצדדים המעורבים,
5 לא יוכל לשנות את מערך הזכויות והחבויות המשפטיות שבין צדדים אלה.
6 חברת הביטוח חייבת בתשלום דמי הביטוח, כולל מע"מ, לידיו של התובע.
7 כך עולה מהסכם הביטוח, שבגיננו נדרש התובע לשלם את מלוא העלות של
8 פוליסת ביטוח מקיף, בצירוף מע"מ. דמי ביטוח אלה משקפים את ערכו של
9 הרכב, על-פי שמאות ביטוחית, במועד הגניבה. התובע, מצדו, חייב לשלם
10 לידיה של נתבעת 1 את אותו חלק מדמי הביטוח שהוא סכומה של יתרת
11 תשלומי החכירה, בתוספת דמי האופציה, כולל מע"מ. כך מתחייב מהסכם
12 החכירה, שהפך עם הגניבה להסכם מכר לכל דבר. את המע"מ גובה העוסק,
13 במקרה זה נתבעת 1, עבור המדינה. זו האחרונה היא הזכאית לו. מדוע זה,
14 אפוא, יונח לחברת הביטוח להותיר סכום זה בידיה, ולחסוך כך בתשלומים
15 שהיא מעבירה למבוטחיה?"

16 ... והלא שעבוד איננו פעולה המאיינת את זכותו של המשעבד בנכס, אלא אך
17 מכפיפה את הפועל היוצא של מימוש אותה הזכות לזכותו של בעל השעבוד.
18 הנה כי כן, שוב לא יכול להיות ספק, כי נתבעת 2 ראתה גם היא בהעברתו
19 של התשלום לידיה של נתבעת 1 אקט טכני בלבד, שאיננו גורע מזכאותו של
20 התובע, בכל הנוגע למערך היחסים שבינו לבין נתבעת 2, לתגמולים
21 ששולמו."
22

23 65. וכך אף נקבע בת"ק 46850-02-12 ראובן מרגלית נ' חב' הביטוח איילון [פורסם
24 בנבו]:
25

26 "...לאחר שהוכרז הרכב כאובדן גמור, ובהתאם להוראות ההסכם, רואים את
27 התובע כמי שהקדים את רכישת הרכב עפ"י האופציה שניתנה לו, שילם את
28 יתרת דמי החכירה החודשיים שאמור היה לשלם אלמלא האירוע ואת
29 הסכום למימוש האופציה בניכוי הסכום ששולם לחברת הליסינג ע"י
30 הנתבעת.
31 למעשה, במקום שהתובע ישלם את יתרת דמי החכירה החודשיים ודמי
32 האופציה לחברת הליסינג כדי לזכות בבעלות המלאה ברכב ואז יקבל את
33 תגמולי הביטוח לידיו, קובע הסכם הליסינג כי חברת הביטוח – מכוח
34 השעבוד המוטל – מעבירה את התגמולים לחברת הליסינג, ואז נערכת
35 התחשבות בין אחרונה זו לבין התובע/חוכר. קיצור דרך זה נועד להבטיח את
36 התשלום לחברת הליסינג, לאחר קרות מקרת הביטוח ואינו בא לשנות
37 מזכויות מי מהצדדים.

38 הואיל ומחיר הרכב בבקשת החכירה כלל את רכיב המע"מ, כך גם דמי
39 החכירה החודשיים ששילם התובע, הרי שהמחיר המלא של הרכב, בעת
40 הקדמת מימוש האופציה ובהתאם להסכם הליסינג, ודאי שכולל מע"מ. אי
41 תשלום המע"מ ע"י הנתבעת כחלק מתגמולי הביטוח, מביא להקטנת
42 הסכום אותו יש לנכות, בעת עריכה התחשבות מול התובע עקב מקרה

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

- 1 הביטוח והמשמעות הפשוטה תהא שהתובע "יספוג" את אי תשלום המע"מ
2 על ידה שכן אין לו ממי להזכות בגינו..."
- 3 66. טוענת חברת הביטוח כי הגישה המוצגת על ידי רשות המסים אינה עולה בקנה
4 אחד עם העמדה שהוצגה על ידה באותה החלטה משנת 2008 בעניין חברת
5 "אילון".
- 6 תשובת רשות המסים לטענה זו היא כי בנוגע לחלקו של התשלום, דהיינו זה
7 המשולם לחברת הליסינג ישירות מחברת הביטוח בהתייחס לביטוח שנעשה על
8 ידי חברת הליסינג, אכן המדובר בפיצוי נזיקי שאינו חייב במע"מ, גם לשיטתה
9 כיום. אשר לחלק הנוסף המשולם על ידי החוכר, העמדה המוצגת באותה החלטה
10 לפיה סכום זה אינו חייב במע"מ, היא עמדה שגויה.
- 11 67. אעיר כי למקרא אותה החלטה, ולאור מסכת העובדות כפי שהיא מתוארת שם,
12 ספק בעיני אם הפרשנות המוצעת על ידי רשות המסים לפיה המדובר היה בפיצוי
13 נזיקי ששולם לחברת הליסינג מכוח חוזה ביטוח שערכה היא עצמה, היא אכן
14 הפרשנות הנכונה. הרושם העולה הוא כי עובדות המקרה שם דומות לאלו
15 שלפנינו. מכל מקום, גם אם כך הדבר, ואף אם העמדה המוצגת בהחלטה
16 בהתייחס לכלל התשלומים היא עמדה שגויה, איני סבור כי הרשות מנועה לחזור
17 בה ולתקן את אותה החלטתה שגויה. כבר נפסק כי -
- 18 "רשות ציבורית המגלה כי פעלה מחוץ לגדרי הדין, חייבת לתקן את נהלי
19 פעולתה, וליישר קו עם הוראות הדין המחייבות, המגדירות את מרחב כוחה
20 וסמכותה. אך ברור הוא, כי בנסיבות כאלה, אדם אינו רוכש זכות מוקנית
21 לקבלת תנאים מיטיבים שמקורם בפרקטיקה מוטעית, ולא עומדת לו זכות
22 לחייב את הרשות להנציח גם להבא את טעותה. כך בהיבט דיני העבודה, וכך
23 על-פי עקרונות המשפט המינהלי" (פרשת ארצי, פסקה 38)
24 (בג"צ 10777/03 ארצי נ' ראש המטה הכללי של צה"ל, פסקה 33 [[פורסם
25 בנבו], 25.11.2009; ראה גם בג"ץ 8634/08 אלחננוב נ' משטרת ישראל
26 : (16.11.2010)
- 27 68. וכיוצא בכך נפסק בע"א 8150/11 חב' ש.י. סימון אחזקות בע"מ נ' אגף המכס
28 והמע"מ אשדוד (11.2.2015):
- 29 "הנה כי כן, בפנינו עומד שינוי בעמדתן של רשויות המס. על עניין זה, כפי
30 שעולה גם מפסק דינו של חברי, חלים הכללים הנוגעים לקבלת החלטות
31 מינהליות. אין צריך לומר, שרשויות המס, ככל רשויות המינהל, חייבות
32 לנהוג בהגינות ובמקצועיות, ולכן שינוי בעמדתן אינו אמור להיות עניין
33 שרירותי (ראו: דפנה ברק-ארז משפט מינהלי כרך א 385-389 (2010)).

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

1 אולם, ככל שנעשתה בדיקה מקצועית וזו העלתה כי עמדה משפטית
2 שאומצה בשנת מס קודמת אינה נכונה, אין מניעה לכך שהעמדה החדשה
3 תדריך את רשויות המס בשנות מס עתידיות, ולמעשה – ראוי שכך יהיה,
4 בכפוף לאיזון בין האינטרס הציבורי לבין הסתמכותו של הפרט הנוגע
5 בדבר..."

6 69. לסיום אציין כי לא מצאתי בטעוניהם האחרים מטעם מהצדדים (כגון בהתייחס
7 לחוק חוזה הביטוח או תקנות הפיקוח על עסקי הביטוח) כדי לשנות את תוצאות
8 הדיון (רע"א 20/15 פרץ נ' ורטיס (18.1.15); רע"א 6509/14 זפט נ' יעקב
9 ((3.11.14); רע"א 69/12 משה נ' גוהרי (21.3.12); רע"א 1146/11 צ'רלטון בע"מ
10 נ' ההתאחדות לכדורגל בישראל (16.8.11); בע"מ 2468/11 פלוני נ' פלונית
11 (26.5.11); רע"א 9294/09 חן נ' בנק הפועלים (25.3.10); ע"א 4861/05 שיכון
12 עובדים נ' מנהל מיסוי מקרקעין (11.8.08)).

13

14

15

16 70. כללו של דבר, הערעור נדחה.

17 המערערת תישא בהוצאות משיבה 2 וכן בהוצאות רשות המסים בסך של 20,000

18 שקלים חדשים לכל אחת מהן.

19

20

21

22

23 ניתן היום, ו' סיוון תשע"ו, 12 יוני 2016, בהעדר הצדדים.

24

ד"ר שמואל בורנשטיין, שופט

25

26

27

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

רת"ק 4832-12-12 (איי די איי) נ' שטרסברג ואח'

תיק חיצוני:

1